

**ĮGALIOŲ UŽSIENIO VALSTYBIŲ INSTITUCIJŲ
2005 METŲ VEIKLOS LIETUVOJE
ATASKAITA**

Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005-06-03 įsakymu Nr. A1-162 patvirtintas Įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo užsienio valstybių institucijoms tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) nustato užsienio valstybių institucijų įgaliojimo tvarką, įgaliotų užsienio valstybių institucijų teises ir pareigas, kontrolės mechanizmą. 2005 m. nuo rugsėjo mėn. iki gruodžio mėn. įgaliojimai veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą suteikti **13** užsienio valstybių institucijų. Iš jų 6 yra JAV, 3 – Italijos, po 1 – Švedijos, Vokietijos, Ispanijos, Prancūzijos. Duomenys apie įgaliotas užsienio valstybių institucijas pateikiami svetainės skiltyje „Akredituotos institucijos“.

Duomenys apie 2002-2005 m. įvaikinusias užsienio valstybių piliečių šeimas, kurioms atstovauja įgaliotos užsienio valstybių institucijos, centrinės įstaigos ar kitos organizacijos

Daugelis 2005 m. įgaliotų užsienio valstybių institucijų Lietuvoje veikia nuo 2001-2002 metų. Žemiau pateiktose lentelėse matome, kad beveik pusę užsieniečių šeimų 2002-2005 m. įvaikino per įgaliotas užsienio valstybių institucijas.

2002-2005 m. įvaikinusių šeimų, kurioms atstovauja žemiau išvardintos institucijos, skaičius:

	Įgaliotos org.	Kitos org.	Centrinė
JAV	14	49	-
Prancūzija	10	-	73
Ispanija	-	-	1
Vokietija	10	-	4
Italija	55	18	-
Švedija	18	-	-
Iš viso:	111	68	79

	JAV	2002	2003	2004	2005
Įgaliotos užsienio organizacijos	Our children's homestead	-	-	-	-
	Bethany Christian Services	-	1	1	2
	Adoptions from the Heart	1	-	4	3
	Main Street Adoptions Service	1	-	-	1
	Hands across the water	-	-	-	-
	Crossroads Adoption Services	-	-	-	-
Kitos org.		10	19	11	9

	Prancūzija	2002	2003	2004	2005
Įgaliota org.	Les enfants de l'Esperance	-	3	4	3
Centrinė	MAI	19	27	16	11

	Ispanija	2002	2003	2004	2005
--	-----------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Įgaliota org.	Familia Universal	-	-	-	-
Centrinė		-	-	1	-
	Vokietija	2002	2003	2004	2005
Įgaliota org.	SKF	1	5	-	4
Centrinė		1	1	-	2

	Italija	2002	2003	2004	2005
Įgaliotos org.	AMU	2	9	20	13
	La Primogenita	-	1	1	2
	AAA	-	2	3	2
Kitos org.		-	-	3	15

Kaip minėta aukščiau, daugelis užsienio valstybių institucijų, kurioms įgaliojimai veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą suteikti 2005 m. antroje pusėje, Lietuvoje veikė kelerius metus. Kitos organizacijos šeimų prašymus įvaikinti pateikė iki Tvarkos aprašo įsigaliojimo dienos. Vėliau dalis jų nesikreipė dėl įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvoje suteikimo ar šie įgaliojimai dėl vienu ar kitu priežasčių nebuvo suteikti. Užsienio valstybės institucija, negavusi įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvoje, turi teisę pabaigti šeimų, įtrauktų į LR piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitą, įvaikinimo procedūrą, tačiau negali teikti naujų šeimų prašymų bei dalyvauti vykdant vaikų su specialiaisiais poreikiais įvaikinimo programą. Priklausomai nuo kiekvienoje priimančioje šalyje galiojančios tarptautinio įvaikinimo sistemos, pavyzdžiui, Italijoje, Švedijoje šeimoms prašymus įvaikinti vaiką kitoje šalyje gali pateikti tik per įvaikinimo organizacijas, tačiau kitose šalyse, pavyzdžiui, Prancūzijoje, Vokietijoje, Ispanijoje šeimoms leidžiama rinktis, ar kreiptis dėl tarptautinio įvaikinimo per įvaikinimo organizaciją, ar per centrinę instituciją.

Duomenys apie 2005 m. į LR piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitą įtrauktas šeimas, kurioms atstovauja įgaliotos užsienio valstybių institucijos

Įgaliotos užsienio valstybių institucijos ruošia šeimas, atstovauja joms, konsultuoja viso ikiteisminio įvaikinimo proceso metu. Pastarųjų metų praktika patvirtina, kad tais atvejais, kai šeimoms atstovauja kvalifikuoti specialistai, su jomis dirbama ne tik atliekant pasirengimo įvaikinti patikrinimą, bet ir visą tą laikotarpį, kol laukiama vaiko pasiūlymo, įvaikintojai yra labiau pasirengę ir motyvuoti, siekiantys ne tik įgyvendinti savo norą turėti vaikų, bet ir norintys įvaikinti vaikus su specialiaisiais poreikiais. Taip pat toks atstovavimas padeda išvengti tiesioginio kontakto su norinčiomis įvaikinti šeimomis iki galimo įvaikinti vaiko šeimai pasiūlymo, kaip tai numato ir Hagos konvencija dėl bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje ir vaikų apsaugos. Institucija yra išsipareigojusi teikti grįžtamąją informaciją apie įvaikintą vaiką, jo integraciją į naują šeimą, aplinką.

2005 metais įgaliotos JAV, Italijos, Ispanijos, Prancūzijos, Švedijos ir Vokietijos institucijos pateikė 78 šeimų, pageidaujančių įvaikinti vaikus Lietuvoje, dokumentus. Daugiausia jų pateikė Ispanijos įgaliota institucija „Familia Universal“ (16). Žemiau pateikiami duomenys, apie kiekvienos įgaliotos užsienio valstybių insitucijos 2005 m. į apskaitą įtrauktas šeimas.

Valstybė	Įgaliota institucija	2005 m. iš viso apskaitą įtrauktų šeimų skaičius	Iš jų:		
			2006-06-01 apskaitoje esančių šeimų skaičius	Išsibraukusių šeimų skaičius	Įvaikintų šeimų skaičius
Ispanija	Familia Universal	16	14	2	
Italija	AMU	8	4		4
	AAA	6	5		1
	La Primogenita	3	2		1
JAV	Our children's homestead	1	1		
	Bethany Christian Services	8	6		2
	Main Street Adoptions Service	1	1		
	Hands across the water	2	1	1	
Prancūzija	Les Enfants de l'Esperance	12	11	1	
Švedija	BFA-A	10	7		3
Vokietija	SKF	11	10		1
IŠ VISO:		78	62	4	12

Kaip matome, net 12 iš 78 ataskaitiniu laikotarpiu į apskaitą įtrauktų užsieniečių šeimų jau įvaikino vaikus. Visi įvaikinti vaikai buvo siūlomi pagal vaikų su specialiaisiais poreikiais programą. 6 Italijos piliečių šeimos įvaikino vyresnio nei 8 metų amžiaus vaikus, 3 Švedijos piliečių šeimos įvaikino mažus, bet turinčius rimtų sveikatos sutrikimų vaikus. Vis aktyviau šeimų, pasirengusių įvaikinti vaikus su specialiaisiais poreikiais, ieško Prancūzijos, Ispanijos, kai kurios JAV įgaliotos įvaikinimo organizacijos. JAV įgaliota įvaikinimo organizacija „Bethany Christian Services“, 2005 m. iš visų JAV įgaliotų institucijų pateikusi daugiausiai šeimų prašymų įvaikinti, aktyviai dirba su lietuvių kilmės asmenimis. Iš 6 šiuo metu apskaitoje esančių 2005 m. į apskaitą įtrauktų šios organizacijos atstovaujama šeimų, 4 yra lietuvių kilmės. 2 šios organizacijos atstovaujamos šeimos, jau įvaikinusios vaikus, taip pat buvo lietuvių kilmės.

Mažiausia dalis įvaikintųjų šeimų tenka JAV įgaliotoms institucijoms. Dėl šios šalies gyventojų ir atitinkamas paslaugas teikiančių organizacijų plataus geografinio pasiskirstymo 2005 metais buvo įgaliotos net 6 šios šalies įvaikinimo organizacijos.

Viena iš įgaliotų užsienio valstybių institucijų pareigų – teikti Tarnybai metinės veiklos ataskaitas. 2006 metų pradžioje Tarnybai buvo pateiktos 9 įgaliotų užsienio valstybių institucijų veiklos ataskaitos.

Jose nurodoma, kad pageidaujančių įvaikinti asmenų amžiaus vidurkis yra 40 metų. Daugelis įvaikintųjų gauna vidutines pajamas. Dauguma įvaikintųjų neturi šeimoje augančių vaikų. Ataskaitas pateikusios įgaliotos užsienio valstybių institucijos nurodė vis aktyviau dalyvaujančios vaikų su specialiais poreikiais įvaikinimo programoje.

Duomenys apie įgaliotų užsienio valstybių institucijų teikiamas paslaugas ir jų įkainius

Dauguma įgaliotų užsienio valstybių institucijų savo atstovais Lietuvoje pasirenka advokatus, kurie atstovauja šeimoms ikiteisminio įvaikinimo procese ir teisme, kai joms pasiūlomas įvaikinti

vaikas. Įgaliotų užsienio institucijų įkainiai už teikiamas paslaugas svyruoja nuo 5128 iki 14500 eurų. Organizacijos teikiamos paslaugos: įvaikintojų namų aplinkos, gyvenimo būdo, finansinės padėties bei asmeninės istorijos tyrimas, organizacijos administracijos išlaidos, susijusios su šeimos konsultavimu, mokymu, duomenų apie įvaikinimo proceso eigą rinkimu, perdavimu, duomenų apie pasiūlytą vaiką rinkimas, analizė ir pateikimas šeimai, ataskaitų apie vaiko integraciją į šeimą rengimas ir pateikimas Tarnybai. Įgaliotos užsienio valstybės institucijos atstovo Lietuvoje įkainiai svyruoja nuo 1000 eurų iki 4000 eurų. Atstovo Lietuvoje teikiamos paslaugos: konsultavimas įvaikinimo ir teisės aktų taikymo klausimais, tinkamas bylos parengimas, atstovavimas organizacijai ir šeimai visose valstybinėse, visuomeninėse ir privačiose institucijose, atstovavimas organizacijos ir šeimų teisiniams interesams teisme, duomenų apie pasiūlytą įvaikinti vaiką atskleidimas ir papildomų duomenų surinkimas, šeimos viešnagės Lietuvoje organizavimas ir įvaikinto vaiko dokumentų, reikalingų išvykti, parengimas. Nemažą dalį mokesčių sumos sudaro ir papildomos išlaidos už dokumentų vertimą, legalizavimą, komunikacijos, biurų išlaikymo, transporto išlaidos. Hagos konvencija dėl bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje ir vaikų apsaugos nustato, kad įvaikinimą vykdančios institucijos, asmenys negali siekti pelno ar kitokios asmeninės naudos už teikiamas paslaugas, todėl visos įgaliotos užsienio valstybių institucijos yra ne pelno siekiančios ir griežtai prižiūrimos kompetentingų savo šalies institucijų.

Įgaliotų užsienio valstybių institucijų nuomonė apie tarptautinio įvaikinimo organizavimą Lietuvoje ir kylančias problemas

Visų įgaliotų institucijų, o ypač JAV, atstovai pabrėžia, kad viena iš pagrindinių tarptautinio įvaikinimo Lietuvoje organizavimo problemų yra ilgas laukimo įvaikinti vaiką Lietuvoje terminas. Tai ir pagrindinė priežastis, dėl kurios šeimos atsisako pradėti ar tęsti įvaikinimo procedūrą Lietuvoje. Šiuo metu Lietuvos Respublikos piliečiai vis aktyviau ryžtasi auginti be tėvų globos likusius vaikus, todėl vaikų iki 5 metų, galimų įvaikinti užsieniečiams, mažėja. Užsieniečių šeimai, pageidaujantiems įvaikinti vaiką iki 3 metų amžiaus, pasiūlymo laukti gali tekti 2-3 metus. Panašios įvaikinimo tendencijos išliks ir ateityje, todėl svarstoma galimybė sustabdyti šeimų, pageidaujantių įvaikinti mažus vaikus, prašymų priėmimą.

Įgaliotos užsienio valstybių institucijos pateikė pasiūlymus dėl tarptautinio įvaikinimo procedūros tobulinimo:

- JAV įvaikinimo agentūra „Benthan Christian Services“ nurodė, kad kokybiška vaiko nuotrauka, teikiama kartu su pasiūlymu įvaikinti, ypač, kai kalbama apie specialiujų poreikių turinčius vaikus, labai palengvina šeimos paiešką. Nuotrauka yra verta tūkstančio žodžių ir ji daro didelę įtaką JAV piliečių šeimoms. Kitokią nuomonę dėl siūlomo įvaikinti vaiko nuotraukos pateikimo šeimai turi Prancūzijos įvaikinimo organizacija „Les enfants de l’Esperance“. Jos nuomone, nuotrauka padeda užmegzti šeimos ir vaiko emocinį ryšį, tačiau tai prieštarauja pačiai įvaikinimo filosofijai. Įvaikinimas skirtas užtikrinti geriausius vaiko interesus. Šeima visų pirma turi susipažinti su vaiko socialine kilme, sveikatos istorija ir nuspręsti, ar ji yra pajėgi patenkinti vaiko poreikius. Tik priėmusi sprendimą šeima gali susipažinti su vaiku, t.y. pamatyti jo nuotrauką, pabendrauti tiesiogiai. Vaiko nuotraukos pateikimo klausimas Tarnyboje vis dar svarstomas. Praktika rodo, kad vaiko nuotrauka iš tikrųjų padeda šeimai greičiau apsispręsti dėl siūlomo vaiko įvaikinimo, tačiau ji gali sukelti ir papildomų problemų, kai šeima, susižavėjusi vaiko atvaizdu, neįvertins jo poreikių ir savo galimybių.
- JAV įvaikinimo agentūra „Main Street Adoption Service“ nurodė, kad būtų tikslinga įsteigti fondo, kurio lėšomis duomenų bazėje būtų registruojami vaikai. Atkreipiame dėmesį, kad už galimų įvaikinti vaikų apskaitą yra atsakinga valstybinė įvaikinimo institucija. Šie duomenys yra saugomi ir gali būti atskleidžiami tik įstatymų nustatytais atvejais. Todėl jokios panašios duomenų bazės sudarymas neturi prasmės.

- JAV įvaikinimo agentūra „Main Street Adoption Service“ taip pat siūlo mažiau koncentruotis į tėvių kilmę, o daugiau dėmesio skirti vaiko interesams ir geriausios šeimos jam parinkimui. Tiek tarptautiniai, tiek Lietuvos Respublikos teisės aktai, reglamentuojantys įvaikinimą, nurodo, kad įvaikinant turi būti atsižvelgta į vaiko auklėjimo paveldimumą, etninę kilmę, religinę, kultūrinę priklausomybę ir gimtąją kalbą. Parenkant geriausiai vaiko poreikius atitinkančią šeimą, vertinamos šios aplinkybės: tėvių amžius, gyvenimo būdas, sąlygos, patirtis auklėjant vaikus ir galimybė išsaugoti vaiko etninę kilmę.
- Švedijos įvaikinimo organizacijos „Barnen Framfor Allt – Adoptioner“ (BFA-A) manymu, LR civilinio kodekso 3.224 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostata, leidžianti užsieniečiams įvaikinti vaikus tik kai per 6 mėnesius nuo vaiko įrašymo į galimų įvaikinti vaikų sąrašą dienos nebuvo gautas Lietuvos Respublikos piliečių prašymas įvaikinti ar globoti vaiką, yra nedėkinga vaikų, ypač tų, kurie yra šiek tiek vyresni ir/ar turi sveikatos problemų, atžvilgiu. Šis klausimas buvo ne kartą svarstytas, tačiau įstatymo nuostata nekeičiama. Toks reikalavimas užtikrina tarptautinio įvaikinimo subsidiarumo principą.
- Švedijos įvaikinimo organizacija „Barnen Framfor Allt – Adoptioner“ (BFA-A), aktyviai vykdydama vaikų su specialiais poreikiais programą ir tarpininkaujanti įvaikinant nedidelius, bet rimtų sveikatos sutrikimų turinčius vaikus, siūlo nustatyti minimalų šeimų skaičių, kurioms gali būti siūlomas vaikas, turintis sveikatos problemų. Šioms šeimoms nesutikus įvaikinti tokio vaiko, jis įtraukiamas į vaikų su specialiaisiais poreikiais sąrašą. Minimalus šeimų skaičius buvo nustatytas ne tik sveikatos sutrikimų turintiems vaikams, tačiau, įvertinus vyraujančią praktiką, buvo nuspręsta neapibrėžti šeimų skaičiaus, nes vienu atveju, jau pirmai šeimai atsisakius įvaikinti vaiką, jis gali būti įtrauktas į vaikų su specialiaisiais poreikiais sąrašą, o kitu atveju vaikas, atsižvelgiant į jo amžių, sveikatą ir vystymąsi, gali būti siūlomas įvaikinti daugiau nei dviems ar trimis šeimoms, tikintis jam surasti įvaikintojų sąrašė esančią šeimą.
- Švedijos įvaikinimo organizacija „Barnen Framfor Allt – Adoptioner“ (BFA-A) pasisako prieš tokį ilgą, 40 dienų, apeliacinį periodą, per kurį įsigalioja teismo sprendimas įvaikinti. Jos nuomone, vaiko prisirišimo prie savo naujųjų tėvų procesas prasideda pirmojo susitikimo metu ir turi būti pamažu auginamas, todėl per ilgas išsiskyrimas gali prailginti ar net apsunkinti vaiko prisirišimo procesą, kuris pirmomis dienomis laikomas pačiu svarbiausiu žingsniu, kurį turi įveikti naujoji šeima. Panašios nuomonės laikosi ir kitos įgaliotos užsienio valstybių institucijos. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba parengė LR civilinio proceso kodekso pakeitimo projektą, kuriuo siūloma nustatyti, jog visi teismo sprendimai dėl įvaikinimo turi būti vykdomi skubiai. Žinoma, tokiu atveju teismo sprendimo apskundimo terminas nesustabdomas, o panaikinus teismo sprendimą, turėtų būti užtikrintas atgręžtinis sprendimo įvykdymas. Tačiau daugiausia tik 1 iš 100 teismo sprendimų yra apskundžiamas, o panaikintas dar nebuvo nei vienas sprendimas, todėl skubus teismo sprendimų įvaikinti vykdymas sudarytų sąlygas įvaikintiems vaikams neišsiskirti su naujaisiais tėvais ir greičiau pradėti naują gyvenimą naujoje aplinkoje.